

**ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИК НАВЧАННЯ
ІНЖЕНЕРІВ – ПЕДАГОГІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ
НА ПОЧАТКУ 1958 – НАПРИКІНЦІ 1979 РР.**

У статті розглянуто особливості методик навчання інженерів-педагогів, які залежали від розвитку швейної промисловості, проведення наукових досліджень у галузі педагогіки та методики професійної освіти.

Ключеві слова: інженерно-педагогічна освіта, інженер – педагог, методика навчання, технічні дисципліни, зміст, методи, форми, засоби навчання.

Серед стратегічних завдань реформування вищої освіти України, визначених Національною доктриною розвитку освіти, пріоритет надається тим, які забезпечують розвиток людини, формують освічену та творчу особистість. Одним із напрямів вирішення цих завдань є вдосконалення навчально-виховного процесу в інженерно-педагогічних закладах освіти. Це зумовлено тією обставиною, що в умовах конкуренції зростає потреба в підготовці компетентних інженерів – педагогів, які б нарівні з міцними техніко-технологічними знаннями володіли б методикою передачі їх учням і робітникам, мали б досить високий рівень професійної майстерності.

Здобуття учнями певної професії передбачає вивчення ними професійно спрямованих навчальних дисциплін теоретичного та практичного характеру, зміст яких відповідає певній галузі виробництва. Досвід роботи професійних навчальних закладів показує, що саме фахівець інженерної професії з педагогічною підготовкою на прикладі конкретної галузі виробництва може забезпечити якісне навчання учнів у процесі оволодіння ними певною професією. З огляду на це, майбутній інженер – педагог повинен володіти знаннями та вміннями з технічних навчальних дисциплін, щоб мати можливість навчати учнів певної професії, й методичних дисциплін, щоб мати змогу організувати навчальний процес. На забезпечення майбутнього інженера-педагога необхідними знаннями та вміннями повинні бути спрямовані відповідні методики навчання.

Особливості методик навчання на різних етапах розвитку професійної освіти розкрито в працях багатьох учених, зокрема О. Гребенюка, Н. Ерганової, О. Коваленко, В. Скакуна, Л. Тархан, Т. Яковенко та ін.

Проблему методики професійного навчання майбутніх інженерів – педагогів швейного профілю розглянуто у контексті дослідження виробничої практики, формування у фахівців творчих умінь, індивідуалізації навчання у працях Т. Дев'ятьярової, О. Кириченко, Т. Попової.

Метою статті є аналіз розвитку методик навчання інженерів – педагогів швейного профілю на початку 1958 – наприкінці 1979 рр. і визначення їх особливостей, що дасть змогу прогнозувати розвиток методик навчання у перспективі.

Методика навчання визначає мету та зміст підготовки фахівця, вибір методів, організаційних форм і засобів навчання. З огляду на це, розглянемо й оха-

рактизуємо складові методики навчання інженерів – педагогів швейного профілю на початку 1958 – наприкінці 1979 рр.

Мета методики навчання інженерів – педагогів (незалежно від хронологічного етапу) полягає у формуванні цілісної системи інженерних і методичних знань, необхідних для успішного здійснення професійної діяльності на виробничих підприємствах та в навчальних закладах системи ПТО.

Оскільки методика навчання майбутніх інженерів – педагогів швейного профілю передбачає інженерну та методичну підготовки, визначимо зміст кожної із цих складових. З огляду на те, що формування змісту інженерної підготовки методики навчання безпосередньо залежить від швейної галузі виробництва, розглянемо більш детально її характеристику [1].

Хронологічний етап (1958–1979 рр.) характеризується розвитком швейного виробництва шляхом збільшення кількості великих підприємств легкої промисловості, темпів зростання і продуктивності праці, зростання рівня механізації.

Швейні підприємства почали виготовляти продукцію розширеного асортименту, а саме [2–6]: пальто для хлопчиків шкільного віку, дитячі костюми, чоловічі брюки, чоловічі демісезонні пальто, чоловічі бавовняні та вовняні брюки, костюми, дитячі вовняні костюми, чоловічі бавовняні, шовкові та вовняні сорочки, дитячі сорочки, білизну для дітей ясельного віку, жіночі та дитячі сукні, жіночі сукні з полотна кримплен, куртки із синтетичних тканин, плащі, жакети, напівпальто зі штучного хутра тощо.

Було розширено не тільки асортимент швейних виробів, а й асортимент тканин, з яких вони виготовлялись: вовняних, трикотажних, кримпленових; з'явилися матеріали з підвищеним вмістом синтетичних волокон: лавсан, нітрон, капрон; неткані та дубльовані матеріали, штучна шкіра, хутро, нові об'ємні синтетичні тканини [1].

Збільшився асортимент швейних ниток, за допомогою яких виготовляли швейні вироби: шовкові, бавовняні, штапельні синтетичні, армовані, комплексні синтетичні. Були науково обґрунтовано вимоги до тканин, ниток, фурнітури, їх фізико-механічних властивостей, наявності пороків [1].

Внаслідок широкого впровадження машин, механізмів, пристосувань, транспортних засобів на швейному виробництві практично було виключено ручну працю. Серед пристосувань, які дали змогу поліпшити якість продукції та скоротити час на виконання технологічних операцій застосовувались [7–9]: пристосування для вшивання тасьми, розрізання входу в кишеньку, вшивання канта, виготовлення поясів, транспортери тощо.

Швейні підприємства, що мали великі потужності, було оснащено спеціальними машинами та машинами напівавтоматичної дії, спеціальним обладнанням для підготовчого та розкрійного цехів, волого-теплової обробки [10].

Аналіз архівних документів свідчить, що значну роль у розвитку швейного виробництва цього періоду відіграла наука. Робітники Центрального науково-дослідного інституту швейної промисловості, дослідно-технічних лабораторій, будинків моделей, конструкторських бюро, фабричних лабораторій та колективи науково-педагогічних працівників ВНЗ активно працювали над вирішенням питань технічного прогресу, підвищення продуктивності праці, поліпшення якості та розширення асортименту продукції [1].

До нових розробок та впровадження їх у швейне виробництво належать: уніфікація та стандартизація деталей крою, з'єднання та збирання деталей крою за допомогою термопластичних синтетичних клеїв, розробка типології фігур населення, встановлення їх розмірних характеристик, створення технологічних конструкцій одягу, виготовлення лекал поточно-механізованим способом на виробництві, використання лекал-шаблонів, лекальний і безлекальний метод розкорою одягу різного асортименту, створення класифікації обладнання, розробка конструкції голок різного призначення [1].

Зміни, що відбулися у швейній промисловості на цьому хронологічному етапі, вплинули на формування змісту інженерної підготовки методики навчання інженерів – педагогів швейного профілю, а саме на зміст технічних навчальних дисциплін. У цей хронологічний період для підготовки інженерів – педагогів швейного профілю застосовувались такі технічні дисципліни: “Основи технології вузлової обробки швейних виробів”, “Матеріалознавство швейного виробництва”, “Конструювання одягу” та “Машини й апарати швейного виробництва”.

До змісту перелічених навчальних дисциплін були включені теми чи окремі питання, що відображали зміни, які відбулися у швейному виробництві. Аналіз навчально-програмної документації та навчальної літератури, на підставі яких здійснювався процес навчання майбутніх інженерів – педагогів у різних ВНЗ у цей період [1], дав змогу визначити й узагальнити зміст навчальних дисциплін (див. табл.).

Успішність вивчення змісту перелічених навчальних дисциплін залежала від застосування педагогом відповідних методів, форм і засобів навчання. Кожна із цих навчальних дисциплін містить навчальний матеріал як для формування у майбутніх інженерів – педагогів швейного профілю професійних знань, так і професійних умінь та навичок. З огляду на це, серед методів, форм і засобів повинні бути обрані ті, що забезпечують передачу студентам необхідної навчальної інформації (формування знань) та практичне її застосування (формування вмінь і навичок).

З метою визначення раціональних методів, форм і засобів навчання слід провести дидактичний аналіз змісту навчального матеріалу та виявити його основні групи. Найбільш поширеною ознакою, на основі якої здійснюється дидактичний аналіз змісту навчального матеріалу, є характер основних понять навчальної дисципліни [11].

Аналізуючи навчальний матеріал дисциплін “Основи технології вузлової обробки швейних виробів”, “Матеріалознавство швейного виробництва”, “Конструювання одягу” та “Машини й апарати швейного виробництва” з точки зору основних понять, його можна розподілити на три групи: 1) навчальний матеріал, що розкриває питання техніки; 2) навчальний матеріал, що розкриває питання технології виробництва; 3) навчальний матеріал, що розкриває питання сировини та матеріалів.

Огляд методичних рекомендацій [1] щодо викладання перелічених навчальних дисциплін свідчить про те, що для формування у майбутніх інженерів – педагогів професійних знань стосовно техніки, технології виробництва, сировини та матеріалів застосовувались пояснювально-ілюстративні (або словесні та

наочні) методи навчання. А саме: розповідь, пояснення, бесіда, лекція, робота з підручником, демонстрація.

Для формування у майбутніх інженерів – педагогів професійних вмінь і навичок стосовно застосування техніки, сировини та матеріалів, а також здійснення технологічних процесів швейного виробництва, застосовувались практичні методи навчання. А саме: усні та письмові вправи, вправи пошукового характеру, графічні роботи, лабораторні роботи.

Для цього хронологічного етапу найбільш характерними є фронтальні та колективні (загальногрупові) форми навчання. Фронтальна форма навчання застосовувалась для повідомлення навчальної інформації великій кількості студентів (навчальний потік, декілька груп), тобто при проведенні теоретичних занять. Колективна (загальногрупова) форма роботи застосовувалась при проведенні практичних і лабораторно-практичних занять.

Стосовно засобів навчання, які використовувались при викладанні навчальних дисциплін, перелічених у табл., у цей період найбільш поширеними були натуральні зразки й ілюстративні посібники.

До натуральних зразків належали макети, моделі, муляжі, обладнання, пристосування, інструменти, матеріали тощо. Головним постачальником натуральних зразків до навчального закладу були промислові підприємства (зокрема швейні) для яких готували фахівців.

До ілюстративних посібників належали плакати, схеми, креслення, рисунки, фотографії, кінофільми, діафільми тощо. З кінця 60-х рр. ХХ ст. у навчальному процесі почали активно використовувати документацію письмового інструкування (технологічні, інструкційні й інструкційно-технологічні картки).

У цей період також набули розповсюдження технічні засоби навчання (аудіовізуальні) – кіно-, діа-, епіпроектори, звукові записи, телебачення, радіо. Найбільш поширеним технічним засобом навчання було навчальне кіно, яке давало змогу демонструвати об'єкти і явища в русі та розвитку.

Іншим технічним засобом навчання, який використовували в навчальному процесі підготовки майбутніх інженерів – педагогів швейного профілю, був кодоскоп.

Загальну характеристику інженерної підготовки методики навчання майбутніх інженерів – педагогів швейного профілю (зміст технічних дисциплін, методи, форми та засоби навчання, які застосовувались для їх викладання) подано в таблиці.

Як було зазначено раніше, іншою складовою методики навчання майбутніх інженерів – педагогів швейного профілю є методична підготовка, яка необхідна для успішного здійснення професійної діяльності (навчального процесу) в професійно-технічному навчальному закладі при підготовці кваліфікованих робітників.

У 60–70-х рр. ХХ ст. методична підготовка майбутніх інженерів – педагогів завдяки науковим дослідженням А. Битева, В. Никифорова, Б. Соколова [12–14] почала розглядатися як відносно самостійна система професійних знань та вмінь. Методичну складову професійної підготовки становили навчальні дисципліни: “Методика викладання технічних дисциплін”, “Технічні засоби навчання”, “Методика виховної роботи”. “Методика виробничого навчання” здійснювалась як факультативна дисципліна.

**Характеристика інженерної підготовки методики навчання
майбутніх інженерів – педагогів швейного профілю**

Технічні навчальні дисципліни та їх зміст	Методи	Форми	Засоби
<p>Основи технології вузлової обробки швейних виробів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні технічні умови на викроювання деталей швейних виробів. 2. Загальні технічні умови на пошиття швейних виробів. 3. Вузлова обробка пальто, курток, піджаків, брюк, спідниць, жилетів. 4. Вузлова обробка суконь, блузок, чоловічих сорочок 	Словесні та наочні (розповідь, пояснення, бесіда, лекція, робота з підручником, демонстрація), практичні (усні й письмові вправи, вправи пошукового характеру, графічні роботи, лабораторні роботи)	Фронтальна (навчальний потік, декілька груп), колективна (загальногрупова)	Натуральні зразки (макети, моделі, муляжі, обладнання, пристосування, інструменти, матеріали тощо), ілюстративні посібники (плакати, схеми, креслення, рисунки, фотографії, кінофільми, діафільми, технологічні, інструкційні й інструкційно-технологічні картки та ін.), технічні засоби навчання (кінопроектор, діапроектор, кодоскоп тощо)
<p>Матеріалознавство швейного виробництва:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальні відомості про текстильні волокна. 2. Класифікація текстильних волокон. 3. Основи технології текстильного виробництва. 4. Загальні відомості про ткацтво та оздоблення тканин. 5. Склад, будова та властивості тканин. 6. Властивості тканин. 7. Колористичні властивості тканин. 8. Сортність тканин. 9. Асортимент тканин. 10. Різні швейні матеріали. 11. Оздоблювальні матеріали. 12. Фурнітура для одягу. 13. Швейні нитки. 14. Клейові матеріали і тканини з клейовим покриттям 			
<p>Машини й апарати швейного виробництва:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обладнання розкрійного цеху. 2. Устаткування для волого-теплової обробки. 3. Обладнання швейних цехів. 4. Відомості про машинні голки 			
<p>Конструювання одягу:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Короткі відомості з морфології й антропометрії. 2. Основи конструювання одягу. 3. Основи конструювання жіночого одягу. 4. Види покроїв одягу. 5. Особливості розробки конструкції виробу. 6. Конструювання поясних виробів. 7. Конструювання одягу за індивідуальними замовленнями населення. 8. Конструювання чоловічого одягу. 9. Конструювання дитячого одягу. 10. Особливості конструювання виробів з нових матеріалів. 11. Технічне моделювання одягу. 12. Виготовлення лекал та їх технічне розмноження 			

Усі методи, форми, засоби навчання, які використовувались педагогами при викладанні технічних дисциплін, стали предметом вивчення навчальної дисципліни “Методика викладання технічних дисциплін”, окремого розділу навчальної дисципліни “Основи професійної педагогіки” – “Дидактичні особливості викладання загальнотехнічних та спеціальних предметів” [11].

Аналіз навчально-програмної документації різних навчальних закладів дав змогу узагальнити зміст навчальної дисципліни “Методика викладання технічних дисциплін”, який включав такі теми: “Завдання та зміст навчання у професійно-технічних училищах”, “Загальна характеристика процесів, форм та методів навчання”, “Повідомлення навчального матеріалу учням”, “Матеріальна база для теоретичного навчання”, “Лабораторно-практичні роботи”, “Планування, контроль та облік теоретичного навчання”, “Методична робота”, “Шляхи та засоби підвищення якості навчання” [1].

Узагальнений зміст навчальної дисципліни “Методика виховної роботи” включав такі теми [11]: “Виховання учнів у процесі навчання”, “Трудове виховання учнів”, “Формування творчої активності учнів у процесі навчання”, “Керівництво виховною роботою в училищі”.

Оскільки технічні засоби навчання не були в цей період різноманітними та дуже поширеними зміст навчальної дисципліни “Технічні засоби навчання” включав декілька тем: “Екранні засоби”, “Звукотехнічні засоби”, “Допоміжні засоби” [1].

Узагальнений зміст навчальної дисципліни “Методика виробничого навчання” включав такі теми: “Фізіологічні основи розвитку трудових навичок”, “Психологічні основи виробничого навчання”, “Процес виробничого навчання”, “Методи виробничого навчання” [1].

У 1973 р. Всесоюзним науково-дослідним інститутом профтехосвіти було розроблено принципи створення навчально-програмної документації. У практику роботи професійно-технічних навчальних закладів було запроваджено перспективно-тематичне планування, що забезпечувало раціональний розподіл програмного матеріалу кожної теми на уроки. Це сприяло взаємозв'язку навчальних дисциплін між собою та виробничим навчанням. Питання стосовно створення навчально-програмної документації також розглядалися при вивченні навчальних дисциплін “Методика викладання технічних дисциплін” та “Методика виробничого навчання”.

Загальну характеристику методик навчання інженерів – педагогів швейного профілю 1958–1979 рр. подано на рис.

Висновки. Отже, проведений аналіз дав змогу визначити особливості методик навчання (зміст, методи, засоби та форми навчання) інженерів – педагогів швейного профілю 1958–1979 рр.

Подальшого дослідження потребує визначення змін у змісті методик навчання інженерів – педагогів швейного профілю, які відбувались з розвитком швейної промисловості, проведенням наукових досліджень у галузі педагогіки та методики професійної освіти на наступних хронологічних етапах.

Список використаної літератури

1. Перминова А.В. Развитие методик обучения будущих инженеров – педагогов швейного профиля в другой половине XX столетия : дис.. канд. пед. наук : 13.00.02 ; защищена 27.10.2011 ; утверждена 29.03.12 / Анна Васильевна Перминова. – Х., 2011. – 162 с.
2. Совершенствование производства и труда на Тираспольской швейной фабрике имени 40-летия ВЛКСМ. – М. : ЦНИИТЭИ легкой промышленности, 1972. – 29 с.
3. Швейная промышленность : [ст. науч. сотруд.]. – М. : ЦНИИТЭИ легкой промышленности, 1972. – № 4. – 17 с.
4. Швейная промышленность : [ст. науч. сотруд.]. – М. : ЦНИИТЭИ легкой промышленности, 1971. – № 11. – 16 с.
5. Швейная промышленность : [ст. науч. сотруд.]. – М. : ЦНИИТЭИ легкой промышленности, 1978. – № 3. – 27 с.
6. Эрганова Н.Е. Методика профессионального обучения : учеб. пособие [для студ. высш. учеб. завед.] / Н.Е. Эрганова. – М. : Издательский центр “Академия”, 2007. – 160 с.
7. Организация и механизация производства на главном предприятии одесского производственного швейного объединения имени Воровского. – М. : ЦНИИТЭИ легкой промышленности, 1967. – 86 с.
8. Народне господарство Української РСР в 1979 році // Статистичний щорічник. – К., 1980.
9. Швейная промышленность : [ст. науч. сотруд.]. – М. : ЦНИИТЭИ легкой промышленности, 1972. – № 12. – 12 с.
10. Оборудование швейного производства / [Н.М. Вальщиков, А.И. Шарапин, И.А. Идиатулин, Ю.Н. Вальщиков]. – [2-е изд.]. – М. : “Легкая индустрия”. – 1977. – 520 с.
11. Батышев С.Я. Основы профессиональной педагогики / С.Я. Батышев. – М. : “Высш. школа”, 1977. – 304 с.
12. Бытев А.А. Методика преподавания технических дисциплин / А.А. Бытев. – Минск : Высш. шк. 1975. – 271 с.
13. Научная организация труда и производства на опытно-технической фабрике имени Клары Цеткин. – М. : ЦИНТИ легкой промышленности, 1970. – 25 с.
13. Соколов Б.А. Методические основы преподавания технических дисциплин : [учебник] / Б.А. Соколов. – М. : “Высш. школа”, 1981. – 189 с.

Стаття надійшла до редакції 21.09.2012.

Перминова А.В. Особенности методики обучения инженеров – педагогов швейного профиля в начале 1958 – в конце 1979 гг.

В статье рассмотрены особенности методик обучения инженеров – педагогов, которые зависели от развития швейной промышленности, проведения научных исследований в отрасли педагогики и методики профессионального обучения.

Ключевые слова: инженерно-педагогическое образование, инженер – педагог, методика обучения, технические дисциплины, содержание, методы, формы, средства обучения.

Perminova A. Features teaching methods engineers, teachers sewing profile of early 1958's to the late 1979's

The paper deals with features of teaching methods engineers, teachers, relying on general intellectual development of society, the level of technical progress, scientists and educators.

Key words: engineering, teacher education, engineer, teacher, teaching methodology, technical subjects, contents, methods, forms, training aids.